

7. О. І. Крицька Речові докази та цифрова інформація: поняття та співвідношення. Часопис Київського університету права. Випуск 1. 2016 р. С. 301 – 305.

8. О. П. Метелев Збирання цифрової інформації як окремих спосіб отримання доказів під час кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. Випуск 20. 2020 р. С. 177 – 180.

9. Д. М. Цехан Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. Випуск 5. 2013 р. С. 256 – 260.

О.В.Зеленюх

асистент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

П.Я.Томашівський

студент групи ПВ-35
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ЕВТАНАЗІЯ: ПРАВО ЛЮДИНИ НА СМЕРТЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4]. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проте із розвитком суспільства і медицини постає питання, якщо у людини є право на життя чи є у неї право на смерть? Дискусії з приводу цього питання виникають у багатьох науковців, медиків та у суспільстві в цілому.

Евтаназія – слово грецького походження, що поєднує в собі два поняття: «танатос» – смерть і «ев» (eu, ей) – хороший, і в перекладі на українську означає хорошу, легку смерть. Вперше термін було введено Ф.Беконем, котрий досліджував це питання у праці «Про гідність та примноження наук» у 1605 році [2, с. 268]. Слід зауважити, що Ф. Бекон під евтаназією розумів зовсім не умертвіння хворого із співчуття, а надання ефективного обезболення, яке позбавило б людину від страждань. Суть ідей Ф. Бекона полягає у тому, щоб лікар не відсторонювався від безнадійно хворого пацієнта, а був з ним до останніх днів життя, полегшуючи його муки.

В сучасній літературі виділяють різні види евтаназії. Залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії, розрізняють дві форми: активну і пасивну. Активна евтаназія – це проведення певних дій із прискорення смерті невиліковно хворої людини, згідно з її проханням, з метою позбавлення тяжких страждань. Активна евтаназія може бути здійснена також спільними діями лікаря і пацієнта (наприклад, хвора людина вживає певні лікарські засоби, призначені лікарем, які є необхідними для настання смерті). Пасивна (негативна) евтаназія – це незастосування засобів і невиконання лікарських маніпуляцій, які б підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання [3, с. 199].

Р. Стефанчук говорить, що евтаназією є свідомо та умисно вчинювана поведінка (дія, бездіяльність чи рішення) медичного працівника, що спрямована на припинення нестерпних фізичних чи психічних страждань пацієнта та здійснюється за неодноразовим та однозначним проханням пацієнта чи його законного представника, які є повністю, об'єктивно та своєчасно інформовані про наслідки такого втручання з метою припинення страждань, що має результатом смерть пацієнта [5, с. 305].

Першопрохідцем стосовно законодавчого закріплення права на евтаназію є штат Каліфорнія в США, де в 1977 році було прийнято Закон «Про право людини на смерть». Наслідуючи приклад Каліфорнії, евтаназію було дозволено в штаті Орегон при дотриманні ряду обов'язкових умов і ретельному контролі. Самогубство при лікарському сприянні спеціально не переслідується і не карається за законодавством штатів Північної Кароліни, Юти, Вайомінгу. Цікавою є практика Індіани: на його

території діє так званий прижиттєвий заповіт, в котрому пацієнт офіційно підтверджує свою волю про те, щоб його життя не продовжувалось штучним шляхом при певних обставинах [7, с. 5].

Перша країна, яка легалізувала евтаназію в Європі – Нідерланди. 10 квітня 2001 року верхня палата парламенту цієї країни ухвалила закон, який звільняє від кримінальної відповідальності лікарів, що допомагають хворим піти з життя. За неофіційними даними, евтаназія в Нідерландах здійснювалася за домовленістю між пацієнтами і лікарями починаючи з 1984 року [3, с. 199].

Аналогічний закон прийнято в Бельгії, відповідно до якого право на евтаназію мають особи, які досягли вісімнадцятирічного віку, якщо пацієнт не в змозі висловити своє прохання про евтаназію, дане прохання може бути висловлене іншою особою.

У Швеції і Фінляндії, Швейцарії пасивна евтаназія шляхом «припинення безкорисної підтримки життя» не вважається протизаконною. Однак основою для прийняття лікарем рішення про припинення лікування є вільне і свідоме волевиявлення пацієнта. Хоча варто зазначити, що законодавство цієї країни забороняє родичам пацієнта, який перебуває в несвідомому стані, про прохання припинити лікування хворого [8].

Хоча в наведених вище державах легалізована процедура евтаназії, у більшості державах вона заборонена. Кримінальним кодексом Італії, Грузії, Узбекистану, Норвегії, Угорщини передбачена кримінальна відповідальність за здійснення евтаназії. Наприклад, у законодавстві Норвегії є певна стаття, яка передбачає покарання за виготовлення препаратів, що призвели до вбивства. В інших країнах світу евтаназія знаходиться взагалі поза межами правової легалізації [1].

В Україні евтаназія є забороненою. Верховною Радою України вже підіймалося питання про легалізацію добровільної пасивної евтаназії при підготовці проекту Цивільного кодексу України у 2003 році. Однак, через масові обурення, протести духовенства та урахування випадків можливості лікарської помилки, в остаточному варіанті Цивільного кодексу України дане явище не було закріплене. Згодом у 2011 році в Україні було проведено опитування щодо запровадження евтаназії і серед 1 тисячі респондентів різних областей України лише 37,1 % опитаних були проти її легалізації [6].

Отже, проаналізувавши деякі міжнародні та національні джерела та практику застосування евтаназії у ряді європейських країн, можна зробити висновок, що явище евтаназії породжує багато дискусій, тим самим завойовуючи собі як прихильників, так і противників. Щодо легалізації евтаназії у національному законодавстві, то ця процедура не цілком узгоджується із моральними та релігійними поглядами українського народу. Проте беручи до уваги стан сучасного суспільства, та все більш лояльне ставлення громадян до даного питання, Україна як правова держава могла б поступово запроваджувати евтаназію, беручи досвід від інших країн Європи з урахуванням власних національних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анікіна Г. В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні – 2009 р. URL. <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09agvevu.pdf> (дата звернення 25.04.2020 р.)
2. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук. Сочинения : В 2-х томах. Пер. сост., общ. ред. и вступ. ст. А. Л. Субботина. М. : Мысль, 1977. Т. 1. 560 с.
3. Ворона В. А. Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. № 5. С. 199-205.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 25.04.2020 р.)
5. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія. К. : КНТ, 2008. 625 с.
6. Усманов Ю. Евтаназія – право на смерть: за чи проти? URL. <http://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/> (дата звернення 25.04.2020 р.)
7. Эвтаназия: за и против. *Здоровье Украины: Мед.газ.* 2001. № 1. С. 5.
8. Läkarna tvekar om dödshjälp euthanasia. Research & Progress (Sverige). URL. <https://translate.google.ru/translate?hl=ru&sl=sv&u=https://www.svd.se/fakta-och-argument-om-dodshjalp&prev=search/> (дата звернення 25.04.2020 р.)